

Олександр Миколайович Новак,
здобувач
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого,
м. Харків

УДК 342.8:352

МУНІЦИПАЛЬНА ВЛАДА У КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ ВИБОРЧИХ ПРАВ ГРОМАДЯН

У статті досліджуються окремі проблеми, пов'язані переважно з розвитком людських уявлень про муніципальну владу в історико-правовому контексті. Вивчаються основні форми народовладдя, що існували протягом людського розвитку на місцевому рівні. Розглядаються різноманітні типи виборчих систем у різних європейських країнах. З'ясовується питання про те, яка виборча система є найбільш оптимальною на місцевих виборах у сучасній Україні.

Ключові слова: виборча система, місцеві вибори, пропорційна система, мажоритарна система, змішана система, муніципальні органи влади.

Дослідження муніципальної влади у контексті реалізації виборчих прав громадян неможливе без з'ясування того, що являє собою феномен влади як такої. У цьому зв'язку показово, що зазвичай поняття «влада» розглядається дослідниками у трьох взаємопов'язаних ракурсах: формально-юридичному, загальносоціологічному і психологічному.

Зокрема, М. В. Цвік визначав владу як прояв організованої сили, заснованої на здатності одних суб'єктів нав'язувати свою волю іншим, тобто керувати ними. Отож в основі будь-якої влади лежать відносини залежності між людьми [18, с. 78]. Російський дослідник М. Й. Байтін, у свою чергу, визначав владу як відповідний до характеру та рівня суспільного життя засіб функціонування певної соціальної спільноти, що полягає у відносинах підкорення волі окремих осіб та їх об'єднань керівній у цій спільноті волі [2, с. 43]. А видатний юрист С. С. Алексєєв пов'язував природу влади з можливістю чинити певний вплив на підвладного об'єкта з тією, щоправда, відмінністю, що цей вплив є не одностороннім, а взаємним, особливо у демократичних умовах, коли має місце явище «зворотнього зв'язку» між владою і підвладними, за якого суб'єкти й об'єкти влади фактично збігаються [1, с. 112–114].

Певною мірою солідаризуються з ученими-правниками й психологами. Так, відомий політичний психолог Л. Я. Гозман вбачає у владі насамперед примус, точніше можливість примусити чи переконати інших осіб діяти певним чином або за певними правилами [6, с. 62]. Неважко простежити, що майже всі дослідники переконані, що будь-які владні відносини об'єднують такі риси, як публічний характер, суб'єктно-об'єктний склад, можливість застосування примусу.

На нашу думку, муніципальна влада і влада *per se* співвідносяться між собою як родові і видові поняття. Саме тому муніципальна влада, з одного боку, вбирає в себе усі риси, притаманні владі як такій, а з іншого – має певну специфіку, з'ясування якої, у свою чергу, залежить від того, під яким кутом зору ми розглядаємо феномен муніципальної влади і місцевого самоврядування взагалі.

Традиційно у літературі виокремлюються три основні теорії походження місцевого самоврядування: державницька, громадівська і муніципального дуалізму [17, с. 380–383]. Зупинимося на них докладніше.

Прихильники першої теорії вважають, що муніципальна влада (влада місцевого самоврядування) – це різновид державної влади. Так, Г. М. Чеботарьов зазначає, що влада органів місцевого самоврядування за своєю природою є владою державною [19, с. 85]. Проте сьогодні така позиція виглядає дещо застарілою, адже вона безпосередньо наслідує радянську правничу доктрину. Зокрема, свого часу відомий радянський державознавець К. Ф. Шеремет писав, що місцеве самоврядування – це децентралізоване державне управління. Аналогічну позицію відстоював і В. В. Куликов, категорично стверджуючи, що органи місцевого самоврядування є складовою системи державного управління [11, с. 17].

Зазначений державницький «нахил» в інтерпретації природи муніципальної влади, властивий російським ученим, здебільшого пояснюється авторитарними тенденціями, що мають місце у сучасній Росії. За великим рахунком, майже уся естетика путінської Росії (політична риторика, публіцистика, кінематограф і т. ін.), не кажучи вже про правову ідеологію, закономірно впливає з радянської політико-правової парадигми, якій був притаманний насамперед етатизм. У такій системі координат «держава сприймається масовою свідомістю як патерналістська сила, – пише російський учений Е. Я. Баталов, – а етатистська орієнтація виховує в громадянах необхідний для Системи громадянсько-політичний інфантилізм» [4, с. 56].

Як слушно зазначає О. В. Батанов, виникнення концептуального орієнтиру на державний характер природи місцевого самоврядування є методологічною рефлексією на патерналістські ідеї про державу як найбільш сильний і центральний інститут політичної системи, а також про те, що ті чи інші самоврядні якості місцевої влади можуть рельєфно проявлятися виключно в ході їх зіставлення, зіткнення із державною владою. За цією логікою, самоврядування, самоуправління, самодіяльність та інші прояви самостійності можуть виникнути виключно у разі наявності іншої сторони владовідносин – держави, яка й може дозволити, встановити або спродукувати таку самостійність. По суті,

це відносини за схемою «людина – держава – влада – свобода», в основі якої принцип оптимального поєднання автономії особи та управлінсько-колективістських начал у взаємовідносинах громадян із суспільством, державою та владою стає можливим тільки як забезпечення негативної свободи – «свободи від ...» будь-кого чи будь-чого, зокрема держави [5, с. 208-209].

З теоретичної точки зору існування муніципальної влади як різновиду публічної влади, джерелом якої є народ, заперечується тим, що останній (як, зрештою, й будь-яка інша спільнота людей) може бути джерелом лише однієї влади, а не двох. Тому влада органів місцевого самоврядування є похідною від державної влади, а не від вигаданої муніципальної влади. І хоча протагоністи даного підходу не виключають існування влади, джерелом якої є територіальна громада (адже влада притаманна кожному колективу людей, у тому числі територіальній громаді), однак у даному разі вони вважають, що влада останньої на відміну від влади об'єднань громадян трансформується, по суті, у державну.

Показово, що тезу про похідний від державної влади характер влади муніципальної обстоюють і деякі західні дослідники. Зокрема, шведський вчений С. Монтін підкреслює, що з погляду конституції та загальної ієрархії політичних інститутів муніципалітети виступають частиною державної адміністрації, а місцеве самоврядування наділяється компетенцією парламентом і в силу цього здійснює в остаточному підсумку «делеговану державну владу» [Цит. за: 5, с. 206].

Представники конкуруючої з викладеною концепції, навпаки, категорично заперечують державну природу влади територіальних громад. Так, В. Ф. Погорілко переконаний, що місцеве самоврядування опосередковує собою відносно самостійний вид влади в системі народовладдя – місцеву (муніципальну) владу як владу територіальних спільнот [14, с. 7]. А російський учений В. Є. Чиркін пише, що місцеве самоврядування – це недержавна влада. Обрані громадянами ради, комітети, а також мери міст та громад – це органи населення певних адміністративно-територіальних одиниць, а не держави в цілому [20, с. 375]. У іншій своїй праці він ще категоричніший: державна влада та місцеве самоврядування – це різні рівні здійснення публічної влади народу. Місцеве самоврядування – це публічна влада територіального колективу, об'єднання громадян (а іноді й негромадян, які постійно проживають та сплачують податки на певній території), влада народу даної території в її межах та з питань, визначених правовими актами держави [21, с. 453].

Стверджуючи, що органи державної влади та органи місцевого самоврядування є різними формами реалізації влади народу, О. О. Кутафін переконаний, що місцеве самоврядування – це спосіб не тільки децентралізації управління, а й організації та здійснення влади на місцях, який забезпечує самостійне вирішення громадянами питань місцевого життя, організаційне уособлення управління місцевими справами в системі управління суспільством і державою [12, с. 358]. Визнаючи місцеве самоврядування як форму народовладдя і специфічну підсистему публічної влади, український дослідник П. М. Любченко зауважує, що місцеве самоврядування структурно й організаційно відо-

кремлене від державної влади і діє в межах Конституції і законів України автономно. На думку цього автора, держава і місцеве самоврядування – це рівноправні суб'єкти публічної влади [13, с. 39-40].

Український професор і колишній суддя Конституційного суду В. М. Шаповал наголошує, що зміст положень Конституції України щодо місцевого самоврядування, зокрема ст. 140, ґрунтується на ідеї самоврядування саме населення, тобто на громадівській теорії. Прийняття в Україні основ цієї теорії пояснюється насамперед прагненням відійти від так званого радянського будівництва, котре лише умовно співвідносилось з реальним місцевим самоврядуванням [22, с. 53]. У цьому зв'язку обґрунтованою виглядає оцінка автором паралелі «радянське будівництво – ради як органи державної влади» і «державне будівництво – ради як органи місцевого самоврядування» як абсурдної з огляду на конституційне визначення місцевого самоврядування [22, с. 56].

Нарешті, третя група вчених займає компромісну позицію, доводячи подвійну природу влади місцевого самоврядування. У результаті аналізу муніципальної влади вони роблять висновок, що в ній одночасно поєднуються дві теорії: громадівська та державна. Так, О. О. Кузнецов у ході вивчення конституційної моделі місцевого самоврядування фіксує тісний взаємозв'язок держави та самоврядування, проникнення в місцеве самоврядування державницьких засад і разом з тим наявність у самій державності самоврядних елементів. За допомогою єдності цих двох засад вирішуються важливі суспільно-державні завдання. Дані положення, на думку цього автора, є концептуальним орієнтиром для подальшої розробки теорії місцевого самоврядування, в основі якої лежить комплексний державно-громадський підхід [10, с. 14-15].

Отже, цілком очевидно, що синтез державного та громадського у самоврядуванні є, мабуть, найбільш перспективним. За допомогою єдності цих двох засад вирішуються найважливіші політико-правові завдання, зокрема: а) унеможливується роздвоєння влади, яке призводить до політичної нестабільності і послаблення держави та її інститутів; б) з'являються можливості для більшої частини людей щодо участі в управлінні справами суспільства та держави, що підвищує культурно-правовий рівень громадян і виховує у них повагу до законів; в) ліквідується розрив між суспільством і державою; г) досягається єдина мета – збереження й зміцнення суспільства і держави за наявності демократичних інститутів; д) держава більшою мірою орієнтується у місцевих справах і приймає відповідні рішення, зміст яких узгоджується з інтересами людей; е) породжується спільний інтерес для громадян та державних органів, – створення життя, гідного кожної людини та суспільства загалом; є) управління суспільством на основі узгоджених дій перетворюється на єдиний процес творення. Однак реалізація цих програмних положень, як підкреслює О. В. Батанов, можлива лише в соціально орієнтованій державі, яка дає мотивацію і стимули для розвитку ініціативи людей [5, с. 213].

Виходячи з наведеного, можна визначити муніципальну владу як легітимне, визнане та гарантоване державою публічно-самоврядне волевиявлення територіальної громади щодо здійснення її функцій і повноважень, спрямо-

ваних на реалізацію прав і свобод людини і громадянина, а також розв'язання питань місцевого значення шляхом прийняття і реалізації правових актів у порядку, передбаченому Конституцією й законами України, а також нормативними актами місцевого самоврядування.

Розглядаючи муніципальну владу з точки зору виборчих прав громадян, корисно звернутися до історичних витоків формування місцевого самоврядування шляхом різноманітних виборчих процедур.

Як відомо, елементи місцевого самоврядування мали місце ще в Стародавній Греції та стародавньому Римі. Уперше своє правове оформлення вони отримали в законі Юлія Цезаря 45 р. до н. е. «*Lex municipalis*». Цим актом запроваджувалась організація місцевої влади на засадах загального принципу самоврядування, фактично встановлювався муніципальний устрій, і започатковувався нормативне застосування термінів «муніципалітет», «муніципальний». Організація муніципального устрою за законом Юлія Цезаря певною мірою копіювала державний лад Стародавнього Риму. Так, основою самоврядування виступали громади, а вищим органом міського самоврядування – народні збори всіх жителів громади, організовані за куріальною системою. До компетенції народних зборів було віднесено вирішення загальних питань міського життя та обрання муніципальних магістратів, які утворювали муніципальну магістратуру, що здійснювала адміністративну і судову владу. Кожне місто мало муніципальний сенат (представницький орган), що нараховував 100 членів [16, с. 48-49].

У оформленні муніципальної влади як самостійного правового інституту важливу роль відіграли комунальні революції в Західній Європі XI-XIII ст. Їх результатом стало комунальне самоврядування, яке передбачало звільнення міста від влади феодалного власника і створення міських органів самоврядування – виборної ради і магістрату як виконавчого органу, що були незалежними від центральної, «коронної» влади. Як зазначає А. І. Ковлер, з моменту організації перших середньовічних міст та комун (приблизно X ст.) формування їх управлінських органів було виключно виборним. Разом з тим не варто ідеалізувати роль виборів при формуванні тогочасних структур місцевого самоврядування. По-перше, сам виборчий корпус включав далеко не усіх мешканців, адже його склад обмежувався різними цензами: обов'язковою наявністю нерухомості, як, наприклад, у більшості французьких комун, нешляхетністю (тобто відсутністю дворянського титулу) в пополанських комунах Італії тощо. А по-друге, феодалізація міст виокремлювала навіть у виборчому корпусі привілейовані групи, що мали більші квоти представництва (так звана боротьба «ситого» та «виснаженого» народу у Флоренції) [8, с. 68].

Комунальна (муніципальна) організація середньовічних міст характеризувалася тим, що на чолі більшості комун стояла міська рада, яка обирала одногодвох мерів (Франція) чи синдаків (Італія), у підпорядкуванні яких перебувала міська адміністрація. У сучасних французьких джерелах виділяють кілька типових моделей середньовічного комунального управління: а) комунальну систему північно-французьких міст і міст Фландрії; б) консулат південно-французьких комун; в) подестат середземноморських комун Франції та Італії [8, с. 70].

Пізніше французьким законом від 14 грудня 1789 р. уніфіковано муніципальний устрій – всі без винятку громади (як невеликі сільські, так і великі міські) отримали однакову муніципальну організацію під назвою «municipalite» і, як наслідок, однакові повноваження. Але такий порядок проіснував у Франції недовго. Так, уже законом від 17 лютого 1800 р. Наполеон запровадив префектуральну комунальну систему, що передбачала повну залежність громади від центральної влади. Зокрема, було значно розширено повноваження мера (він набував статусу державного службовця) та виконавчо-розпорядчого органу, які підпорядковувалися префектові, – представникові центральної влади. У свою чергу, громадське майно передавалося в державну власність, скасовувався поділ повноважень на самоврядні та делеговані тощо.

У свою чергу, в Німеччині, де була живою пам'ять про середньовічні німецькі корпорації міст, з ініціативи пруського міністра барона фон Штейна 19 листопада 1808 р. було прийнято «Прусське укладення про статути міст». Наміром законодавця було не стільки створити з міст публічно-правові корпорації, скільки залучити міських громадян до участі в публічній адміністрації.

Відповідно до названого акта система місцевого самоврядування охоплювала міську раду, що обиралась на прямих виборах таємним голосуванням, та магістрат – колегіальний виконавчий орган, що обирався міською радою у складі бургомистра, скарбника та членів магістрату. При цьому частина членів магістрату працювала на громадських засадах (почесні члени), тоді як інші були професійними службовцями. Крім того, члени магістрату не могли одночасно бути депутатами міської ради. При цьому право обирати депутатів міської ради надавалося лише тим жителям міста, які мали нерухомість на його території [9, с. 458].

Ще однією країною, яка утворила унікальну систему локальної адміністрації, була Велика Британія. Основою цієї системи була суперечність двох елементів, а саме: центральної влади норманських королів і набутих ними земель територіальних об'єднань англосаксів, зокрема графств (counties), сотен (hundreds), парохій (parishes) та інкорпорованих міст (corporations). Від часів Вільгельма Завойовника англійські королі намагалися не допустити виникнення політичного феодалізму, натомість прагнули до сильної концентрації влади в своїх руках.

Антагонізм, що існував впродовж кількох століть між центральною державною владою і децентралістичними спрямуваннями територіальних громад, призвів до появи такого поняття, як «King in Parliament», тобто до концентрації законодавчої влади в парламенті та передачі виконання законів місцевим територіальним об'єднанням. У центрі цих об'єднань перебував інститут мирових суддів, що виник з часів реформи Едуарда III (1360 р.) та мав функції поліцейного нагляду, а також частину юрисдикції у кримінальних справах.

Мировий суддя призначався королем і виконував свої обов'язки на безоплатній основі при власній матеріальній незалежності, пов'язаний з володінням великими земельними наділами. Для кожного графства король номінував декількох мирових суддів з-поміж найбільш впливових шляхетських кіл даного

графства. Цікаво, що частину функцій судді виконували самостійно, а частину – на колегіальних зборах (*petty sessions, special sessions*), а найбільш важливі питання вирішувалися на кварталних зборах усіх мирових суддів (*general quarter sessions*) [Див.: 15].

Посада мирового судді в Англії користувалась великою популярністю аж до кінця ХІХ ст., коли реформою 1888 р. були утворені також виборні ради графств, які перебрали від мирових суддів більшу частину їх адміністративних функцій. Окрім цього, законом 1894 р. було реформовано адміністрацію сільських та немуніципальних міських округів і сільських парафій. Ці два закони запровадили в організації всієї місцевої адміністрації систему комунальних представництв, що базувалася на рівному і безпосередньому виборчому праві для осіб, які платили місцеві податки.

На противагу французькому і пруському самоврядуванню, англійське законодавство не розрізняло представницькі і виконавчі функції в місцевих адміністраціях: вся комунальна влада належала виборним радам міст, графств, міських і сільських округів або парафій. У деяких з останніх існували також громадські збори. Безпосереднє управління належало комітетам, тобто своєрідним відділам рад, які були передбачені законом або створювалися відповідно до нагальних потреб. Крім голови (*mayor* або *chairman*), до комунальних рад належали члени цих рад, обрані жителями даного комунального об'єднання, а в містах і містах-графствах – ще олддермени, вибрані членами зі складу рад. Як правило, ними були фахівці з певних питань, досвідчені люди, які не брали участі в політичному житті і тому були не в змозі увійти до складу комунальних рад шляхом виборів [9, с. 461].

Звичайно, феномен муніципальної влади у контексті реалізації виборчих прав громадян слід розглянути і з позицій дня сьогоднішнього. У конституційно-правовому сенсі, на наш погляд, особливої уваги заслуговують наступні моменти.

У зарубіжних країнах у більшості випадків виборцями можуть бути тільки громадяни цієї країни, але, як свідчить практика правового регулювання виборчих відносин у європейських країнах, все частіше право голосу, а іноді й пасивне виборче право на виборах до органів місцевого самоврядування, надається також іноземцям та особам без громадянства, які постійно проживають у відповідній місцевості. Наприклад, у Швеції у виборах до місцевих органів мають право брати участь іноземці, які прожили у відповідній комуні не менше трьох років. Аналогічні норми містяться у ч. 4 ст. 15 Конституції Португалії та ч. 2 § 14 Конституції Фінляндії. Це пов'язано з тим, що головним індивідуальним суб'єктом самоврядування є не громадянин, а житель. Саме через жителів, які мають статус виборців, учасників місцевих референдумів, місцевих ініціатив і зборів територіальні громади виявляють самоврядну волю.

Зважаючи на те, що будь-які обмеження права на участь у місцевому самоврядуванні залежно від раси, кольору шкіри, політичних, релігійних та будь-яких інших переконань, майнового стану, терміну проживання на відповідній території, за мовними чи іншими ознаками забороняються, з часом можна було

б і в Україні надати право участі у місцевих референдумах та виборах особам, які не мають громадянства України, але тривалий час постійно проживають на відповідній території, володіють майном та сплачують місцеві податки і збори. Хоча для цього і слід внести зміни до третього розділу Конституції України, що, як відомо, затверджуються на всеукраїнському референдумі. У цьому аспекті важливо звернутися до практики залучення громадян Європейського Союзу мігрантів-резидентів до участі в управлінні місцевими справами. Наприклад, у Німеччині на виборах в округах і зборах особи, які мають громадянство держави-учасниці ЄС, рівною мірою можуть обирати і бути обраними відповідно до права ЄС (абз. 1 ст. 28 Основного Закону ФРН) [3, с. 47].

Формування муніципальної влади шляхом виборів є своєрідною прелюдією до виборів загальнонаціональних. З одного боку, саме на місцевому рівні проходять обкатку виборчі технології, які згодом будуть застосовуватися на виборах загальнонаціональних. Але водночас місцеві вибори традиційно розглядаються як барометр популярності уряду між загальнонаціональними виборами. Наприклад, у Великій Британії характерна ознака таких виборів – протестне голосування, коли не тільки супротивники, а й частина прихильників уряду виражає йому своє незадоволення. Електорат опозиційних партій на місцевих виборах, як правило, більш активний, ніж виборці правлячої партії. «Якщо діяльність уряду оцінюється в цілому негативно, – резюмує Ол. А. Громико, – то проти нього працює протестне голосування. Якщо позитивно – на відсоток поданих за правлячу партію голосів негативно впливає електоральна пасивність її прихильників» [7, с. 223].

Разом з тим європейський досвід свідчить, що на локальному рівні ослаблення домінування двопартійної системи відкриває шлях для розвитку багатопартійної системи і плюральної моделі демократії. Усе частіше виникає ситуація, коли жодна партія не має більшості, що, у свою чергу, призводить до коаліційного характеру локальної партійно-політичної системи. Так, у тій же Великобританії в одних місцевих легіслатурах домінує одна партія, в інших – дві партії регулярно змінюють одна одну. Останніми можуть бути лейбористи і консерватори, лейбористи і ліберал-демократи, консерватори і ліберал-демократи та ін. [23, р. 85].

Таким чином, наявність спільних ознак та ідентичних проблем на місцевому рівні, привабливість застосування уніфікованих норм породили ідею стосовно перенесення ключових засад самоврядування, що ґрунтуються на верховенстві права та демократії, на більш високий, державний рівень.

Список літератури: 1. Алексеев С. С. Общая теория права : учебник / С. С. Алексеев. – М.: Проспект, 2009. – 576 с. 2. Байтин М. И. Сущность и типы государства // Теория государства и права : курс лекций / М. И. Байтин ; под ред. Н. И. Матузова и А. В. Малько. – М.: Юристъ, 2001. – С. 42-59. 3. Бакумов О. С. Конституційне право громадян України на участь у виборах і референдумах та проблеми його реалізації : дис. ... канд. юрид. наук: спец. 12.00.02. / О. С. Бакумов ; НЮАУ. – Х., 2012. – 214 с. 4. Баталов Э. Я. Политическое – «слишком человеческое» / Э. Я. Баталов. – М.: Эдиториал УРСС, 2000. – 136 с. 5. Батанов О. В. Муніципальна

власть в Україні : проблеми теорії та практики / О. В. Батанов. – К.: Юрид. думка, 2010. – 656 с. **6.** Гозман Л. Я. Политическая психология / Л. Я. Гозман, Е. Б. Шестопал. – Р/н/Д.: Феникс, 1996. – 448 с. **7.** Громько Ал. А. Модернизация партийной системы Великобритании / Ал. А. Громько. – М.: Весь Мир, 2007. – 344 с. **8.** Ковлер А. И. Институты самоуправления в средние века / А. И. Ковлер // Институты самоуправления: историко-правовое исследование / отв. ред. Л. С. Мамут. – М.: Наука, 1995. – С. 62-81. **9.** Кравченко В. В. Конституційне право України / В. В. Кравченко. – К.: Атіка, 2004. – 500 с. **10.** Кузнецов А. А. Конституционно-правовые аспекты развития местного самоуправления в РФ в свете Европейской Хартии местного самоуправления: автореф. дисс. ... канд. юрид. наук / А. А. Кузнецов. – М., 2005. – 21 с. **11.** Куликов В. В. Реформа местного самоуправления в России : теория и реальность / В. В. Куликов // Государство и право. – 2000. – № 11. – С. 15-22. **12.** Кутафин О. Е. Предмет конституционного права / О. Е. Кутафин. – М.: Юристъ, 2001. – 444 с. **13.** Любченко П. М. Коментар до статті 7 / П. М. Любченко // Конституція України : наук.-практ. комент. / редкол.: В. Я. Тацій та ін. – К.-Х.: Право, Ін Юре, 2003. – С. 38-43. **14.** Муниципальное право Украины / за ред. В. Ф. Погорілка, О. Ф. Фрицького. – К.: Ін Юре, 2001. – 590 с. **15.** Пашин С. Мировой судья возвращается / С. Пашин // Человек и закон. – 1999. – № 6. – С. 38-44. **16.** Скрипилев Е. А. Основы римского права : конспект лекцій / Е. А. Скрипилев. – М.: Ось-89, 2005. – 208 с. **17.** Тодика Ю. М. Місцеве самоврядування / Ю. М. Тодика, Ю. В. Ткаченко // Конституційне право України : підручник / за ред. В. П. Колісника та Ю. Г. Барабаша. – Х.: Право, 2008. – С. 379-404. **18.** Цвік М. В. Поняття держави / М. В. Цвік // Загальна теорія держави і права: підручник / за ред. М. В. Цвіка, О. В. Петришина. – Х.: Право, 2009. – С. 74-88. **19.** Чеботарев Г. Н. Развитие конституционных основ местного самоуправления / Г. Н. Чеботарев. – Т.: ИМЭКС, 1995. – 240 с. **20.** Чиркин В. Е. Государствование : учебник / В. Е. Чиркин. – М.: Юристъ, 1999. – 400 с. **21.** Чиркин В. Е. Конституционное право в РФ: учебник / В. Е. Чиркин. – М.: Юристъ, 2001. – 600 с. **22.** Шаповал В. Сутнісні характеристики місцевого самоврядування / В. Шаповал // Право України. – 2002. – № 3. – С. 51-57. **23.** Rallings C., Thrasher M. Local elections in Britain. – L.: Routledge, 1997. – 232 p.

МУНИЦИПАЛЬНАЯ ВЛАСТЬ В КОНТЕКСТЕ ИЗБИРАТЕЛЬНЫХ ПРАВ ГРАЖДАН

Новак А. Н.

В статье исследуются отдельные проблемы, связанные преимущественно с развитием человеческих представлений о муниципальной власти в историко-правовом контексте. Изучаются основные формы народовластия, которые существовали на протяжении человеческого развития на местном уровне. Рассматриваются различные типы избирательных систем в различных европейских странах. Выясняется вопрос о том, какая избирательная система является оптимальной на местных выборах для современной Украины.

Ключевые слова: избирательная система, местные выборы, пропорциональная система, мажоритарная система, смешанная система, муниципальные органы власти.

THE MUNICIPAL POWER IN THE ASPECT OF THE ELECTORAL RIGHTS OF THE VOTERS

Novak O. M.

This article examines some of the problems, connected mainly with the development of human ideas about the municipal authorities in the historical and legal context. Covers the basic form of democracy that have existed for human development at the local level. Discusses the different types of electoral systems in different European countries. It turns out the question of what electoral system is optimal for the local elections for modern Ukraine.

Keywords: electoral system, local elections, the proportional system, a majoritarian system mixed system, the municipal authorities.

Надійшла до редакції 11.02.2014 р.